

Najaarsrit Salland

Peugeot CC Club Nederland

23 September 2023

Beste Leden,

Na een succesvolle 11 fonteinen tocht in Juni in het mooie Friesland gaan wij voor de najaarsrit dit jaar naar het mooie Salland in Overijssel. Salland vertoont zowel overeenkomsten met het wat gesloten parklandschap van Twente (de golvende Sallandse Heuvelrug) als met het weidse landschap van het westelijke Overijsselse Waterland (de rivieren Overijsselse Vecht, Regge en IJssel). Aan veel kerken, kastelen, molens en boerenhoeven is te zien dat Salland een rijke geschiedenis kent. Veel historische bouwwerken houden helaas hun deuren voor bezoekers gesloten, maar de mooie Sallandse natuur maakt veel goed.

Op de volgende bladzijden vindt u meer informatie over Salland en het ontstaan ervan. Verder ook informatie over bezienswaardigheden langs de route die 115 km lang is.

Salland

De grenzen van deze streek zijn moeilijk aan te geven. In het algemeen wordt aangenomen dat Salland het Overijsselse gebied buiten de Regio Twente en de gemeente Steenwijkerland, de gemeente Hellendoorn en de voormalige gemeenten Den Ham en Holten omvat.

De naam Salland werd traditioneel in verband gebracht met de Saliërs, een Frankische stam. Deze zouden dan in laat-Romeinse tijd (ca. 3e eeuw) verdreven zijn door de Saksen.

Dit landschap Salland was verdeeld in het drostambt Salland, het schoutambt van Colmschate, het drostambt IJsselmuiden, het hoogschoutambt Hasselt en de heerlijkheid Zalk. Verder maakten de toen drie belangrijkste steden van Overijssel (Deventer, Zwolle en Kampen) en de kleinere steden Grafhorst, Gramsbergen, Hasselt, Raalte, Hardenberg en Ommen er deel van uit.

Voor en tijdens de warmere periodes gedurende de ijstijden hebben de rivieren Rijn, Wezer en Elbe de basis gelegd voor het huidige Sallandse landschap door enorme hoeveelheden zand aan te voeren. Door Salland liep een brede rivier naar het noorden. Via het dal hiervan schoof gedurende de voorlaatste ijstijd een ijskap van soms tweehonderd meter dik naar het zuiden. Het dal werd hierdoor dieper en aan de randen ver omhoog geduwd. Zo ontstonden de stuwwallen die nu nog aanwezig zijn als de Sallandse heuvelrug en de Noordoost-Veluwse heuvels. De schuivende ijsmassa bracht stenen en leem mee uit Scandinavië. Dit bleef achter toen het ijs smolt, maar werd door de woeste smeltwaterrivieren al snel bedekt door een dikke laag grof zand en keien, die het brede dal opvulden.

Hier overheen kwamen in grote delen van Salland door verstuiving nog oude en jonge dekzanden. In het laatste stadium zijn deze neergelegd in de vorm van ruggen die, afgewisseld door laagten, vanuit het oosten in de richting van de IJssel lopen. Afwatering naar het noorden werd door de dekzandruggen geblokkeerd.

Tienduizend jaar geleden, aan het begin van het huidige geologische tijdperk, ontwikkelde zich al vrij snel een gevarieerde vegetatie met veel loofbomen. Doordat het klimaat natter werd vormde zich zo'n vijfduizend jaar geleden in veel lagere gebieden een veenlaag die nu soms nog 50 centimeter dik is.

Deze veenvorming stopte toen de IJssel weer veel Rijnwater kreeg af te voeren, er kwam daardoor een afzettingslaag van rivierklei over het veen heen. In mindere mate geldt dit gegeven ook voor het Vechtdal.

Vanaf de middeleeuwen zou de mens grote invloed gaan uitoefenen op het landschap door ontbossing en bedijking. Na het verbeteren van de waterhuishouding door het graven van weteringen konden grote delen van het gebied in cultuur worden gebracht.

Klooster Nieuw Sion

Het Klooster Nieuw Sion – de voormalige Abdij OLV van Sion – is zowel wat geschiedenis als gebouwen betreft belangrijk religieus en cultureel erfgoed, ingebed in de Sallandse samenleving. Onze oecumenische gemeenschap wil dit erfgoed bewaren en verder bouwen op de erfenis die de monniken achterlieten. We willen in de vaak hectische maatschappij een plek bieden om op adem te komen, inspiratie op te doen en plaats te maken voor het onzegbare.

We doen dit met drie gemeenschappen, die elkaar deels overlappen: een getijdengemeenschap waarmee viermaal daags gebeden wordt, een woongemeenschap die het klooster vult met een continue, levendige aanwezigheid, en een werkgemeenschap die het klooster en de tuinen in goede staat houdt en bezoekers ontvangt. Daarnaast woont een groep jonge mensen tussen de 20 en 30 jaar als tijdelijke leden van de getijdengemeenschap bij ons. Deze groep heet 'Jong Nieuw Sion'.

Klooster Nieuw Sion is een gastvrije plek. De kloosterkerk en het getijdengebed, de gastentuin en de Mariakapel zijn open voor iedereen. Het gastenverblijf biedt de mogelijkheid om te overnachten. In de koffieschenkerij zijn vele soorten van ontmoeten mogelijk. Daarnaast stellen we ruimtes ter beschikking aan groepen van buiten zoals vandaag de Peugeot CC Club. Wij ontvangen en begroeten onze gasten vanuit de gedachte dat elk mens een kind van God is en we hopen dat zo te doen dat iedereen zich ook als zodanig gezien en ontvangen voelt.

De gastenontvangst en andere activiteiten van Nieuw Sion worden zo vormgegeven dat ze met redelijke kostenvergoedingen bijdragen aan een gezonde kloostereconomie, die het financieel mogelijk maakt het monumentale erfgoed in stand te houden en bij onze missie passende activiteiten te ontplooien.

Wij zoeken een respectvolle en behoedende omgang met de aarde en de natuur, die ons zijn toevertrouwd en die ons dragen. We doen dit expliciet in onze (moes)tuin; in het gastenaanbod van wandelingen en (natuur)retraites; bij het duurzaam bouwen en beheren; en door zoveel mogelijk te werken met lokale ingrediënten en inkoop.

Bij alle activiteit behoeden wij de stilte op bepaalde tijden en plaatsen in het klooster, opdat er voor ieder op elk moment ruimte is om met aandacht te leven en Gods stem te verstaan.

Natuurmuseum Holterberg

Na de aanleg van de Toeristenweg in 1929, van Holten door de schitterende heidelandschappen naar Nijverdal, kwam het toerisme op en rond de Holterberg flink tot ontwikkeling.

Eén van de hotels die in die tijd werd gebouwd was 't Losse Hoes van Jo Melcher. Zijn zwager was de befaamde preparateur Piet Bos, die zijn opleiding had genoten bij museum Natura Docet in Denekamp. in besluiten de zwagers naast het hotel een klein museum te bouwen, dat in 1938 wordt geopend. De architect is … Loggers, die op andere plekken op en rond Holterberg diverse fraaie villa's had gebouwd. Het eerste museum was niet meer dan één zaal, met op de hoeken een viertal diorama's, levensgrote kijkdozen met geschilderde achtergronden. Dit oorspronkelijke museum is nu de laatste zaal van de rondgang door Natuurmuseum Holterberg.

Tijd van groei

Het museum was een perfecte aanvulling op wat Holten en de Holterberg het na de Tweede Wereldoorlog exploderende binnenlandse toerisme te bieden had. Als snel werd de eerste uitbreiding van het museum gerealiseerd met een extra zaal. In de komende 70 jaar zouden steeds weer uitbreidingen aan het museum worden toegevoegd. Grote stromen toeristen wisten het museum op de Holterberg, dat inmiddels 'Natuurhistorisch Museum Piet Bos' heette, te vinden.

In 1963 overleed oprichter Piet Bos. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Kees, toen pas 23 jaar. Kees had het prepareren geleerd in de werkplaats van zijn vader en zijn andere kunstzinnige talenten ontwikkeld aan de kunstacademie in Arnhem. Waar zijn vader Piet andere kunstenaars inhuurde om de achtergronden van de diorama's te schilderen ging Kees dit zelf doen. Zijn diorama's waren zo vermaard dat ook musea in Finland, Duitsland en Frankrijk een beroep op de kunstenaar deden.

Ondertussen werd het museum nog talloze malen uitgebreid, met steeds grotere en fraaiere diorama's.

Buitencentrum De Sallandse Heuvelrug

Na een mooie rit over de Sallandse heuvelrug komen we bij Buitencentrum De Sallandse Heuvelrug.

Nationaal Park de Sallandse Heuvelrug in Salland is ruim, open en héél stil. De uitgestrekte heidevelden en bossen zijn ideaal om op de fiets of te voet te verkennen. In het buitencentrum is onder andere een restaurant met open haard en terras, een expositieruimte, een telescoopruimte en planetarium en een winkel met leuke spullen. Ook worden er in het buitencentrum allerlei activiteiten georganiseerd en is er de mogelijkheid om te vergaderen.

Naast Staatsbosbeheer vinden ook het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN), het Centrum voor Natuur en Milieu-educatie, Sterrenwacht Hellendoorn en het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug hier hun thuisbasis.

De locatie van de sterrenwacht is ronduit uniek te noemen. Er is relatief nog weinig lichtvervuiling: er kunnen bij een heldere avond wel 1.500 a 2.000 sterren met het blote oog worden waargenomen.

De Koepel beschikt over een modern instrumentarium. Een tweetal telescopen, de zonnetelescoop en een radiotelescoop, vormen de belangrijkste instrumenten. Een op het zuiden gericht observatieplatform, Sky-Walk genaamd, is de plek waar bezoekers de sterrenhemel met het blote oog of met een verrekijker kunnen waarnemen. Ook overdag valt er veel te beleven, het uitzicht is ronduit prachtig.

Bij een sterrenwacht kan een Planetarium natuurlijk niet ontbreken. Op de eerste etage van de toren, kan de bezoeker – ook als het bewolkt is – genieten van een heldere sterrenhemel.

Kasteel Eerde

Kasteel Eerde is gesitueerd op het landgoed Eerde in de Overijsselse gemeente Ommen. Ooit was het landgoed 150 hectare groot en strekte zich uit van de Overijsselse Vecht tot aan de Regge. Een stenen boogbrug over de slotgracht geeft toegang tot het kasteel.

De eerst bekende gegevens dateren uit 1334 toen men sprak van Huis Eerde als bezit van de stamvader van het geslacht Von Eerde en dat ruim een eeuw later, in 1380, uitgebouwd was tot een burcht. De erfdochter Margriet van Eerde trouwde rond 1356 met Evert van Essen (†1382) waarna het in dat laatste geslacht bleef. Rond 1405 werd het gekocht door een telg uit het geslacht Van Twickelo welk geslacht het tot een huwelijk in 1583 behield, waarna het overging in het huis Renesse. Het kasteel werd vele malen belegerd, geplunderd, afgebrand en even zovele malen herbouwd. In 1521 plunderden de inwoners van het toenmalige Zwolle het kasteel opnieuw. Ook deze plundering is het kasteel weer te boven gekomen en het heeft in 1715 zijn huidige vorm gekregen onder generaal Adolf Warner baron van Pallandt (†1741), uit het geslacht Pallandt, die het kasteel in 1708 had gekocht van de familie Van Renesse en er het huidige huis liet bouwen (na afbraak van het oude).

Het kasteel met landgoed kwam in 1742 in bezit van een oomzegger van de bouwheer, August Leopold van Pallandt rijksvrijheer van Pallandt, heer van Eerde, Beerse en Oosterveen (1701-1779). Het park werd veranderd in Engelse landschapsstijl en er werd een oranjerie bijgebouwd. Rond 1900 werd het huis bewoond door Rudolph baron van Pallandt, die kinderloos op 44-jarige leeftijd overleed. Hij liet Eerde na aan zijn jachtvriend en verre neef Philip Dirk baron van Pallandt (1899). Philip van Pallandt schonk grote delen van het landgoed aan goede doelen.

In 1924 werd het kasteel in gebruik genomen door de Theosofische beweging "De Ster van het Oosten" onder de leiding van Krishnamurti. De beweging had het kasteel het jaar daarvoor gekregen van Philip Dirk baron van Pallandt. In 1931 werd het weer teruggegeven aan de Pallandts. Sinds 1934 is er een internationale school in gevestigd door de Stichting voor Quakerscholen. Vanaf 1982 is het landgoed, samen met de voormalige edelmanswoning, eigendom van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Het kasteel is vrij te bezoeken en er is een wandelroute rondom het kasteel.

Kasteel 't Nijenhuis

Kasteel het Nijenhuis is één van de best bewaard gebleven havezaten in Overijssel. Gelegen tussen de dorpen Heino en Wijhe is het omgeven door een prachtig landschap. De geschiedenis van kasteel het Nijenhuis begint in de late middeleeuwen. De eerste vermelding dateert van 1382.

Het kasteel werd bewoond door diverse adellijke geslachten.De grondlegger van Museum de Fundatie bewoonde Kasteel het Nijenhuis van 1958 tot aan zijn dood in 1984. In 2003/2004 is het kasteel onder leiding van architect Gunnar Daan grondig verbouwd en gerenoveerd. Het huis, voorheen alleen te bezichtigen op afspraak, werd geheel heringericht en is sinds september 2004 volledig toegankelijk voor het publiek. Het kent ook een beeldentuin met circa 100 beelden.

Kasteel Rechteren

Kasteel Rechteren is gebouwd aan de oever van de Vecht en wordt al vermeld in 1230 als bisschop Willebrand van Utrecht aan Zwolle de stadsrechten met de daar bijbehorende rechten om stadsmuren te bouwen verleent, teneinde met succes de plunderingen van de huizen Voorst, Rechteren en Rutenberg te kunnen tegengaan.

In 1320 dragen Herman van Voorst en zijn neef Roderick het huis op aan de Bisschop van Utrecht. Hierdoor werd het huis een leen van de Bisschop en hadden de Van Voorsten het recht om het kasteel te versterken. Dit recht werd in 1326 weer bevestigd toen de zoon van Herman, Sweder van Voorst, beleend werd met Rechteren. De oorkonde van belening is de oudste oorkonde in het archief van kasteel Rechteren. De toren van het huis werd niet lang hierna gebouwd, in eerste instantie tot de helft van de huidige hoogte.

Rond het jaar 1500 had het complex een behoorlijke ontwikkeling doorgemaakt: de toren is twee keer zo hoog gemaakt, en het laatgotische woonhuis is gebouwd. Dit hoge huis met zijn stoere trapgevels en statige schoorstenen stond los van de toren met de hoofdingang waarschijnlijk aan de zuidoostelijke gevel precies tegenover de huidige ingang. Het geheel was omringd door een stevige vestingwal,

de resten van deze muur en enkele waltorens zijn bij restauraties aan het begin van de twintigste eeuw tevoorschijn gekomen.

Kasteel Rechteren bij Dalfsen is het enige kasteel in de provincie Overijssel uit de middeleeuwen dat bewaard is gebleven. Stichting Kasteel Rechteren beheert het kasteel, de directe omgeving en de inboedel.

Havezate Groot Groenlo

Groot Hoenlo is een havezate met landgoed aan de Diepenveenseweg tussen Boskamp en Olst, die voor het eerst vermeld werd in 1233. In de 14e eeuw kwamen de kasteelheren regelmatig in conflict met de stad Deventer vanwege de versterkingen die aan het gebouw werden verricht. Terzijde van Groot Hoenlo staat Klein Hoenlo, een huis dat ook wel bekendstaat als het "weduwehuis". Het imposante hoofdgebouw, huis Groot Hoenlo, is door de eeuwen heen meerdere malen herbouwd, de huidige gevel stamt uit 1897, de toren uit 1904. Enkele families waarvan bekend was dat zij op Groot Hoenlo gewoond hebben zijn Van Haersolte, Des Tombe en Van Laer. Ook de auteur Harry Mulisch verbleef er enige tijd, in zijn boek "De ontdekking van de hemel" beschrijft hij Groot Hoenlo maar noemt het Groot Rechteren.

Het huis met bijhorende landgoed is sinds 2001 een beschermd rijksmonument. Om Groot Hoenlo ligt een gracht, recht in de as van de lange oprijlaan. Het huis bestaat uit twee verdiepingen met een souterrain, de klokgevel herbergt een derde verdieping. Diverse oorspronkelijke onderdelen van het interieur zijn bewaard gebleven, waaronder een trapleuning, stucwerk, schouwen en plafond.

Het park rond Groot Hoenlo is niet openbaar toegankelijk. Op het landgoed zijn wandelpaden beschikbaar.